

OSEBNI DOHODEK — OSNOVNI VIR DOHODKOV KOMUN

V gospodarstvu naših komun so viri za poravnavanje proračunskih izdatkov in komunalnih investicij posebno občutljivo vprašanje. Vedno bolj čutimo, kako neprimerno je za te namene sodelovanje pri dobičku gospodarskih organizacij. Zato dajejo ljudski odbori prednost rentabilnim podjetjem in zanemarijo tista, ki so sicer manj rentabilna, toda koristijo državljanom v njihovem vsakdanjem življenju. Težnja po najbolj rentabilni produkciji povzroča v celotnem gospodarstvu veliko nesigurnost, ker se investira brez zadostnega premisleka tudi v tako proizvodnjo, ki je sicer trenutno zaradi velikega pomanjkanja zelo rentabilna, bo pa, ko se prve in osnovne potrebe zadovoljijo, zelo hitro postala gospodarsko breme.

Odvisnost od dobička gospodarskih organizacij ima še druge slabosti. Predvsem povzroča stalni pritisk ljudskih odborov na gospodarske organizacije, da bi povečale dobiček. To ni nikakršna samostojna akcija ljudskih odborov. V mnogih primerih je bil pritisk ljudskih odborov posledica odrejenih kvot dobička nad dejanskimi možnostmi, na temelju katerih je bila ljudskim odborom odrejena kvota za poravnavanje njihovih potreb. Če smo torej upravičeno kritizirali nepotrebno povečevanje dobička v gospodarskih organizacijah in pri tem kritizirali tudi ljudske odbore, je kritika hkrati veljala tudi sistemu, ki je dobičku odredil tako važno mesto pri poravnavanju izdatkov ljudskih odborov.

Tako sodelovanje pri dobičku je po svoji naravi onemogočalo zdrav razvoj višjih gospodarskih organizmov. Nasprotno, želja po dobičku je v mnogih primerih, posebno ob prehodu na komunalni sistem, povzročila osamosvojitve posameznih obratov, ki so bili v različnih občinah.

Do danes še vedno nerešeno vprašanje zadostnega števila prodajnih mest ima svoje korenine tudi v dobičku. Industrijske prodajalne, ki bi bile za potrošnika najbolj koristne, se zelo počasi in slabo razvijajo. Izjema so samo tiste veje (čevlji in konfekcija), kjer je konkurenca posebno močna in kjer je take vrste prodaja že tradicionalna. V vseh drugih primerih pa ni bilo pri podjetjih veliko interesa, ker so se bala, da bo ljudski odbor prodajalno, brž ko bo urejena, osamosvojil in tako onemogočil njeno namensko uporabo. Ljudski odbori niso bili posebno prijateljsko razpoloženi do industrijskih prodajaln, ker stvarno od njih niso nič imeli. Podjetja so namreč maržo, ki so jo odobravalna svojim prodajalnam, tako prikrojila, da so komaj poravnale osnovne izdatke in tako ljudskemu odboru ter njegovemu področju ni nič ostalo. Tako organizirane prodajalne so pomenile za ljudski odbor neke vrste neželjeno konkurenco, čeprav so bili v ljudskih odborih prepričani, da so za potrošnike zelo koristne.

Tako postaja udeležba komun pri do-

bičku vprašanje, ki vedno bolj terja svojo rešitev. Predvsem bi morali izločiti dobiček kot sestavni del poravnavanja izdatkov komun v tekočem letu. To pomeni neposredno nevarnost za naraščanje dolgov komun zaradi večjih izdatkov, ki temelje na neposrednem planu dobička. Če bi udeležba pri dobičku v kakršni koli obliki še ostala, bi se brez hujših posledic lahko obračunavala samo od dejansko ustvarjenega in obračunane dobička v minulih letih.

Po našem mnenju pa bi dobiček kot vir finansiranja komun moral odpasti. Prav zaradi navedenih slabosti, ki bi jih tudi naknadna udeležba ne mogla v celoti odpraviti, bi dobiček ne smel biti eden izmed virov za poravnavanje izdatkov komun. Postavlja se torej vprašanje, s čim naj bi ga zamenjali. Menimo, da bi bilo najbolje, če bi na njegovo mesto stopila neposredna udeležba komun pri dohodku vsakega posameznega državljanca. Osební dohodek naj bi postal osnovni in najvažnejši vir dohodkov komun. To bi lahko izvršili na dva načina — direktno z neposredno udeležbo pri ustvarjenem dohodku ali pa indirektno z različnimi takсами.

Vse te elemente danes v manjši meri že imamo. Obdavčitev kmetov in svobodnih poklicev temelji na tem načelu, a prav tako pomeni prve elemente komunalnih taks občinjski davek na drobno prodajo. Potrebno bo torej njihovo vlogo samo okrepiti in najti take načine, ki bodo v največji možni meri zainteresirali komuno, da bo pospeševala trgovino in promet, a še posebej, da se bo neposredno trudila za stalno povečevanje delovne storilnosti. Pri enakih proizvodnji, a povečani delovni storilnosti bo komuna imela manj stroškov, a večji dohodek, posebno še, če bo uveljavljena blaga, a koristna progresija v razmerju do velikosti dohodka državljanov.

Uvajanje takega sistema zahteva nekatere spremembe tudi v plačilnem sistemu. To bo koristilo razvoju gospodarnosti v podjetjih, ker bo plača v strukturi cene dobila tisto mesto, ki ji po važnosti pripada. Postala bo zelo zanimiva postavka, s katero se bosta vedno bolj ukvarjala tako delavski svet kakor tudi komuna. Skupaj bosta iskala rešitve za zmanjševanje te postavke in tako povečevala svoj in družbeni dohodek.

Edino tako povečevanje izdatkov komun daje odgovore na vsa vprašanja, ki smo jih v uvodu navedli kot slabosti. Bržko odpade dobiček, preneha tudi interes komun za lastno podjetje. Nasprotno, komuna bo postala glavni bojevnik na gospodarsko sodelovanje in združevanje. S tem bomo omogočili boljše delitev dela in pospešili razvoj produktivnosti z vsemi pozitivnimi posledicami za kolektiv, komuno in družbo. Prav tako bo komuna postala propagator za ustanavljanje tovarniških prodajaln, ker ne bo več dobičarske ozkosti, a prav tako bodo večji interes za to dobile tovarne, ker ne bo več strahu, da se bo prodajalna osamosvojila.

Dr. Marijan Dermastia

Ob spremembah splošnega zakona

o ureditvi občin in okrajev

Na svojem zadnjem zasedanju ob koncu prve tretjine julija je zvezna ljudska skupščina razpravljala o zakonu o spremembah in dopolnitvah splošnega zakona o ureditvi občin in okrajev in ga sprejela. Razen tega, da omogoča odpravo okrajev v Črni gori, prinaša zakon dve najpomembnejši spremembi: uvedbo zborov proizvajalcev v ljudske odbore vseh občin in uporabo delegatskega sistema za volitve odbornikov obeh svetov okrajnih ljudskih odborov.

Izkušnje občin, ki so doslej imele zbor proizvajalcev, so pokazale, da so se ti popolnoma uveljavili v vsakdanji praksi. Njihovo delovanje je bilo posebno uspešno v vrsti gospodarskih vprašanj, kakor so dajanje kreditov, razdelitev proračunskih sredstev, takse itd.

Z uvedbo zborov proizvajalcev dosežemo popolno doslednost v izvajanju načela dvodomnega sistema predstaviških organov oblasti. Po svojem bistvu so zbori proizvajalcev politična oblika neposrednega sodelovanja delavskega razreda v predstaviških organih oblasti. V današnjih razmerah, ko dobiča občina kot predstavnik širše družbene skupnosti do gospodarskih organizacij čedalje večji pomen in ko pričakujemo, da ji bodo prihodnje spremembe v njenih pristojnostih dodelile vse osnovne gospodarske funkcije, ki bodo znatno bolj široke, kakor so današnje — si občine ne moremo misliti brez takega organa, kakor je zbor proizvajalcev.

Uvedba delegatskega sistema za volitve odbornikov obeh svetov okrajnih odborov je izraz doslednega pojmovanja okraja kot skupnosti občin. Če je okraj skupnost občina ali njihov skupni organ, ki opravlja samo posle skupnega interesa za vse občine, ni vzroka, da ne bi volili okrajnih odbornikov iz vrst odbornikov občinskega odbora.

Občinski sveti volijo okrajne odbornike po številu prebivalcev, kar pomeni, da da svojega zastopnika za okrajni ljudski odbor enako število prebivalcev, a ne vsaka občina. Torej ni občina neposredno zastopana v okraju, temveč so posebej zastopani njeni prebivalci po odrejenih delegatih ali odbornikih občinskih zborov. Enako pravilo velja za volitve odbornikov okrajnih zborov proizvajalcev.

Odbornik okrajnega ljudskega odbora torej ni delegat občinskega ljudskega odbora, temveč zastopnik volivcev, ki so ga izvolili. V tem svojstvu okrajnega odbora je izražena enotnost lokalnega in splošnega interesa. To pomeni, da ne bi smel zastopati samo politike občinskega ljudskega odbora, temveč mora prav tako zastopati tudi politiko širše družbene skupnosti, ker zastopa volilni organ, ki je njen sestavni del.

Te spremembe so nov korak naprej v izpopolnjevanju našega komunalnega sistema, v praktičnem delu oblastnih organov pa bodo omogočile boljše in uspešnejše opravljanje poslov.